

УДК 327(73)

С. В. Фем'як – студентка 6 курсу
факультету міжнародних відносин
Східноєвропейського національного
університету імені Лесі Українки

Особливості Стратегії національної безпеки США 2015 року

*Роботу виконано на кафедрі
країнознавства і міжнародних відносин СХУ
ім. Лесі Українки
Науковий керівник: **А. А. Моренчук** –
кандидат історичних наук, доцент
кафедри країнознавства і міжнародних
відносин СХУ ім. Лесі Українки*

Визначено особливості Стратегії національної безпеки США 2015 року. Розглянуто основні загрози національній безпеці США та шляхи їх подолання. З'ясовано наскільки змінилися зовнішньополітичні пріоритети адміністрації Б. Обами впродовж 2010–2015 років.

Ключові слова: США, Стратегія національної безпеки, адміністрація Барака Обами, агресія Росії проти України, зовнішньополітичні пріоритети.

Femiak S. V. The Features of the US National Security Strategy of 2015. The features of the US National Security Strategy of 2015. are determined. The main threats to the national security of the USA and the ways of their overcome are reviewed. The changing foreign policy priorities of the Obama's Administration is analyzed.

Key words: USA, National Security Strategy, the Obama's Administration, the aggression of Russia against Ukraine, foreign policy priorities.

Актуальність теми дослідження. Сучасна система міжнародної безпеки перебуває в процесі глибокої трансформації, знаходячись під впливом процесів глобалізації. Внаслідок цього формуються принципово нові риси світового порядку, а міжнародні процеси проявляються у вигляді суперечливих тенденцій, постійно виникають нові виклики та загрози міжнародній безпеці. Сполучені Штати Америки як одна із країн, здатних кардинально впливати та змінювати ситуацію у світі, прийняли нову Стратегію національної безпеки у 2015 р. У ній визначено основні цілі, завдання та напрями діяльності у сфері зовнішньої та внутрішньої політики. В якості головної гарантії збереження впливу США у світі, як і раніше, розглядаються потужні й боєздатні збройні сили, включаючи поєднання політико-дипломатичних, військових, економічних, ідеологічних та інших інструментів впливу на міжнародну обстановку.

Метою наукового дослідження є визначення особливостей Стратегії національної безпеки США 2015 року.

Реалізація поставленої мети зумовила вирішення таких **завдань**:

- визначити особливості Стратегії національної безпеки США 2015 року;
- розглянути основні загрози національній безпеці США та шляхи їх подолання;
- проаналізувати зміни зовнішньополітичних пріоритетів адміністрації Б. Обами впродовж останніх років.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Стратегія національної безпеки (СНБ) є документом, який визначає основні проблеми національної безпеки Сполучених Штатів. За президентства Барака Обами було прийнято дві Стратегії національної безпеки (26 травня 2010 р. та 6 лютого 2015 р.).

Зміст обох документів ділиться на чотири основні частини: безпека, процвітання, цінності й міжнародний порядок. Розділ «Безпека» у Стратегії 2010 р. зосереджений на зміцненні здатності США до внутрішньої стійкості, уникненні розповсюдження

ядерної й біологічної зброї, убезпеченні ядерних матеріалів, сприянні миру, безпеці й можливостям на Близькому Сході, забезпеченні кібербезпеки.

Стратегія 2015 р. акцентує увагу на зміцненні національної оборони, посиленні внутрішньої безпеки, боротьбі з постійною загрозою тероризму, на здатності попереджати конфлікти й поширення зброї масового знищення, протидії зміні клімату, забезпеченні вільного доступу до спільного простору, посиленні глобальної безпеки у сфері здоров'я [1].

Крім того, важливе місце у цьому розділі займає порушення Росією суверенітету й територіальної цілісності України, що розглядається як міждержавний конфлікт та загроза міжнародним нормам. Більше уваги до Росії приділяється у розділі «Міжнародний порядок», який у Стратегії 2015 р. ділиться за регіональною ознакою: продовження перебалансування політики США у Східну Азію й Тихоокеанський регіон, зміцнення альянсу з Європою, пошук стабільності й миру на Близькому Сході та Північній Африці, інвестування в майбутнє Африки, поглиблення економічного та безпекового співробітництва на Американському континенті.

Визнається факт агресії Росії щодо України, яка показує, що європейська безпека, а також міжнародні правила й норми не є гарантованими. Зазначається, що відповіддю на російську агресію є міжнародні зусилля під керівництвом США на підтримку народу України у виборі власної долі, розвитку демократії й економіки, сприяння співпраці Грузії, Молдови й України з США та НАТО для забезпечення своєї оборони, протидія неправдивій російській пропаганді, а також посилення американських гарантій союзникам, зміцнення їхньої обороноздатності через тренування, навчання та динамічну присутність США у Центральній і Східній Європі для стримування російської агресії [7].

Підхід до Росії складає найбільшу відмінність Стратегії 2015 р., порівняно зі Стратегією 2010 р., у якій викладено плани США поглиблювати співробітництво з Росією як одним із центрів впливу у XXI ст. й сприяти «конструктивному співробітництву» з нею. Натомість, у 2015 р. в бюджеті США були враховані витрати для боротьби з «тиском Росії». У відповідь на агресивні дії Російської Федерації, в бюджет включені пропозиції щодо політичної, економічної та військової підтримки союзників НАТО і держав-партнерів в Європі». Б. Обама відзначив, що США допомагатимуть урядам країн, які стали «головними мішенями тиску» з боку Росії [2].

Спільною для Стратегій 2010 і 2015 рр. є теза, що США діятимуть одноосібно проти загроз їхнім ключовим інтересам, проте вони значно сильніші у разі організації колективних дій. Свідченням цього, згідно зі Стратегією 2015 р., є організація Америкою коаліції понад 60 партнерів проти Ісламської держави Іраку і Леванту (ІДІЛ) та спільних заходів з європейськими союзниками у застосуванні суворих санкцій проти Росії, щоб примусити її нести відповідальність за свої дії та стримувати її подальшу агресію.

Водночас у Стратегії 2015 р. з'явилася нова, порівняно з 2010 р., концепція «стратегічного терпіння й наполегливості». Як зазначається, у сучасному складному світі багато проблем у сфері безпеки не піддаються швидкому та легкому вирішенню. Крім того, якими могутніми не були б США, їхні ресурси й вплив не безмежні. Тому потрібно, хоч це й складно, вибирати пріоритети та не брати на себе непосильні задачі [6; 7].

Основні національні інтереси США у Стратегії 2015 р., порівняно з 2010 р., залишилися незмінними. Це безпека США, їхніх громадян, союзників і партнерів; сильна, інноваційна й зростаюча економіка США у відкритій міжнародній економічній системі, яка сприяє можливостям і процвітанню; повага до універсальних цінностей усередині держави й у всьому світі; міжнародний порядок, оснований на правилах, з американським лідерством, спрямованим на посилення співробітництва у справі протидії глобальним викликам [7].

У частині, що стосується проблемних внутрішньополітичних аспектів, важливе значення щодо забезпечення інтересів безпеки надається вкрай чутливим для США питанням оздоровлення національної економіки (у тому числі за рахунок розвитку нових секторів промисловості й зростання зайнятості населення, впровадження інновацій), вдосконалення системи освіти й охорони здоров'я в країні [3].

Значна увага приділяється проблемам «нетрадиційної» безпеки, транснаціональним загрозам, протидія яким вимагає колективних дій. До них належать і глобальні економічні процеси, що обумовлює завдання «формування економічного порядку» і нових відносин із державами, економіки яких швидко розвиваються [1].

У Стратегії 2015 р. зазначається, що вона уникає зосередженості зовнішньої політики навколо єдиної загрози чи регіону, натомість встановлює диверсифікований і збалансований набір пріоритетів, який відповідає статусу США як глобальної держави з інтересами в кожній частині взаємозалежного світу. Новим у цьому документі, порівняно з попереднім, є більша увага до Африки, яка визначається як регіон, що зростає найбільш швидко [7]. Якщо пріоритетом Стратегії 2010 р. було перебалансування США до Східної Азії, то у Стратегії 2015 р. акцент на цьому регіоні відсутній. Натомість зазначається, що США шукають нових можливостей для партнерства й інвестицій в Африці, де здійснено більше інвестицій у сільське господарство й енергетичний сектор, ніж будь-коли [2].

У новій стратегії передбачається модернізація сил НАТО для протистояння загрозам безпеці, в тому числі в Європі, намір тренувати й постачати обладнання, а також надавати підтримку локальним партнерам США по боротьбі з тероризмом.

Щоб послабити залежність від Росії, США мають намір працювати з ЄС у напрямі диверсифікації енергетичних ресурсів. Виражена стурбованість щодо енергетичної безпеки посилюється залежністю Європи від російського природного газу й бажанням Росії використовувати енергетику для політичних цілей [1].

Головною небезпекою для США в Стратегії названо ризик застосування ядерної зброї. У документі йдеться про необхідність вирішення ядерної проблеми й спробу переконати міжнародне співтовариство в тому, що ядерна програма Ірану носить мирний характер. Відзначається, що спільний план дій зупинив прогрес іранської ядерної програми. При цьому не виключається можливість застосування військової сили в разі провалу дипломатичних зусиль [7].

У Стратегії важливе місце займають відносини із КНР. Сьогодні США та їхні ключові союзники з НАТО не зацікавлені у глобальній присутності та зміцненні Китаю, особливо в нарощуванні ним військової потуги. Відтак, вони прагнуть обмежити його вплив на міжнародній арені, витісняючи КНР із Африки, Близького Сходу, Латинської Америки, стримуючи його активність у Середній та Східній Азії, басейні Індійського океану [5].

Крім того США мають намір сприяти розвитку співпраці з Кубою, сприяти процвітанню, безпеці й демократії Західної півкулі за рахунок розширення та використання нового рівня відносин із Кубою [4].

Висновки. Отже, сьогодні не піддається сумніву той факт, що великий авторитет США відіграє важливу роль на міжнародній політичній арені, а країна здійснює великий вплив на світові трансформаційні процеси та події. Важливим документом, що визначає основні проблеми національної безпеки Сполучених Штатів, є Стратегія національної безпеки.

Стратегії національної безпеки США 2010 і 2015 років мають низку спільних та відмінних рис. Якщо Стратегія 2010 р. зосереджена на проблемі відновлення американського лідерства, то Стратегія 2015 р. – на його суті та шляхах реалізації.

Перша СНБ 2010 р. передбачає більш активну взаємодію з Росією, Китаєм та Індією. У ній також визначено основні пріоритети зовнішньої політики, принцип ядерного нерозповсюдження, залежність безпеки Сполучених Штатів від пожвавлення економіки. Друга СНБ 2015 р. передбачає просування інтересів та універсальних

цінностей країни, а також формування міжнародного порядку через сильне й стійке американське керівництво та глобальне лідерство.

У новій редакції СНБ перераховані загрози, яким мають намір протистояти США, та способи їх подолання, зокрема: послабити й, у кінцевому рахунку, перемогти ІДІЛ; зупинити поширення матеріалів для виготовлення ядерної зброї й домогтися прогресу щодо глобальних викидів вуглекислого газу тощо. Крім цього, розглядаючи Росію як один із дестабілізуючих чинників у сучасних міжнародних відносинах, основним інструментом протидії їй Вашингтон визначає посилення тиску міжнародних санкцій.

Джерела та література

1. Городня Н. Стратегія національної безпеки США 2015 р.: нові акценти і пріоритети / Н. Городня // Вісн. Київ. ун-ту. Історія. – 2014. – Вип. 5 (123). – С. 5–9.
2. Новая стратегия национальной безопасности США [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.analitik.org.ua/current-comment/ext/54d9f7a5e2361/>
3. Стратегия национальной безопасности США [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://pentagonus.ru/publ/strategija_nacionalnoj_bezopasnosti_ssha_2015/112-1-0-2614
4. Шевчук О. Зовнішньополітичні пріоритети адміністрації Барака Обами / О. Шевчук [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lib.chdu.edu.ua/pdf/naukpraci/politics/2013/212-200-1.pdf>
5. Ondrejcsák R. American Foreign and Security Policy under Barack Obama: change and continuity / R. Ondrejcsák // CENAA Analysis. Centre for European and North Atlantic Affairs [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://cenaa.org/analysis/american-foreign-and-security-policy-under-barack-obama-change-and-continuity/>
6. US National Security Strategy. – 2010 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.whitehouse.gov/sites/default/files/rss_viewer/national_security_strategy.pdf
7. US National Security Strategy. – 2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.whitehouse.gov/sites/default/files/docs/2015_national_security_strategy.pdf.